

कृष्णपुर राजपत्र

कृष्णपुर नगरपालिकाद्वारा प्रकाशित

खण्ड : १, सुदूरपश्चिम प्रदेश, गुलरिया कञ्चनपुर चैत्र ०५ गते मंगलबार, २०७५ साल संख्या : २३

भाग :- ३

कृष्णपुर नगरपालिका

विपद् व्यवस्थापन कोष (सञ्चालन) कार्यविधि, २०७५

प्रस्तावना:

कृष्णपुर नगरपालिका क्षेत्र भित्र प्राकृतिक तथा गैरप्राकृतिक विपद्बाट हुन सक्ने जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका लागि स्थापना भएको विपद् व्यवस्थापन कोषको सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधि बनाउन वाञ्छनीय भएकोले, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा १०२ को उपदफा (२) को अधिनमा रहि नगर विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७५ को दफा २७ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी कृष्णपुर नगर कार्यपालिकाले यो कार्यविधि बनाएको छ ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यो कार्यविधिको नाम "विपद् व्यवस्थापन कोष (सञ्चालन) कार्यविधि, २०७५" रहेको छ ।

(२) यो कार्यविधि तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,

(क) ऐन भन्नाले नगर विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७५ सम्भन्नुपर्छ ।

(ख) कोष भन्नाले ऐनको दफा १२ बमोजिमको विपद् व्यवस्थापन कोष सम्भन्नुपर्छ ।

(ग) प्रभावित ब्यक्ति भन्नाले विपद्को घटनाबाट परिवारका सदस्य गुमाएको, शारीरिक वा मानसिक समस्या उत्पन्न भएको, घर, जग्गा जमिन, पशुपन्छी, खाद्यान्न, लत्ताकपडा तथा अन्य सम्पत्तीमा आंशिक वा पूर्णरूपमा नोक्सानी पुगेको वा विपद्का कारण अन्य कुनै तरिकाबाट प्रभावित भएको ब्यक्तिलाई सम्भन्नुपर्छ ।

(घ) राहत भन्नाले विपद् प्रभावित ब्यक्तिलाई उपलब्ध गराईने नगद तथा वस्तुगत सहायता सामाग्री समेत सम्भन्नुपर्छ ।

(ङ) अनुगमन समिति भन्नाले ऐनको दफा ३ बमोजिमको समिति सम्भन्नुपर्छ ।

(च) संयोजक भन्नाले समितिको संयोजक सम्भन्नुपर्छ ।

(छ) नगरपालिका भन्नाले कृष्णपुर नगरपालिकालाई सम्भन्नुपर्दछ ।

परिच्छेद - २

विपद् व्यवस्थापन कोष समिति तथा राहत वितरण समिति र काम कर्तव्य अधिकार

३. नगर विपद् व्यवस्थापन कोष परिचालन समिति:

(१) नगर स्तरीय विपद् व्यवस्थापन कोष परिचालनका लागि देहाय बमोजिमको ७ सदस्यीय नगर विपद् व्यवस्थापन कोष परिचालन समिति गठन गरिने छ ।

(क) नगर प्रमुख संयोजक

(ख) नगर उपप्रमुख सदस्य

(ग) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सदस्य

(घ) वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समिति संयोजक सदस्य

(ङ) लेखा प्रशासन शाखा प्रमुख सदस्य

(च) स्वास्थ्य शाखा प्रमुख सदस्य

(छ) विपद् व्यवस्थापन सम्पर्क ब्यक्ति सदस्य सचिव

(२) नेपाल रेडक्रस सोसाईटी, उद्योग वाणिज्य संघ, गैसस महासंघ लगायतका सामाजिक संस्थाहरु आवश्यक भएमा आमन्त्रित गर्नसकिने छ ।

४. नगर स्तरीय विपद् व्यवस्थापन कोष परिचालन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार:

- (क) नगर स्तरिय विपद् ब्यवस्थापन कोषका लागि आवश्यक बजेट प्रक्षेपण गर्ने त्यसका लागि वार्षिक योजनामा बजेट विनियोजन गरि नगर सभामा पेश गर्ने ।
- (ख) विपद् ब्यवस्थापन कोषलाई पूर्वतयारी, पूर्वसूचना, आपतकालीन उद्धार तथा राहत लगायतका क्षेत्रमा अनुसूचि ? बमोजिम परिचालन गर्ने ।
- (ग) विपद् ब्यवस्थापन कोष वृद्धिका लागि सरोकारवाला निकायमा आवश्यक पहल गरि कोष वृद्धि गर्दै जाने ।
- (घ) कोषको रकम विपद् प्रभावितको सहयोग र राहतमा उपयोग भए नभएको सुनिश्चित गर्ने, साथै कोषको रकमको उपयोगको समिक्षा गर्ने ।
- (ङ) कोषको रकमको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि आवश्यक नीति, कार्यविधि आवश्यक भएमा नगर स्तरीय विपद् ब्यवस्थापन समितिमा छलफल गरि कार्यपालिकामा पेश गर्ने ।
- च) विपद् ब्यवस्थापन कोषको छुट्टै खाताको ब्यवस्था गरि संचालनमा ल्याउने ब्यवस्था मिलाउने ।
- छ) आपतकालीन प्रतिकार्य समितिले पुर्याएको उद्धार तथा राहत खर्च उपयुक्त भए नभएको एकिन गर्ने ।
५. आपतकालीन प्रतिकार्य समिति: विपद्का घटना हुनासाथ खोज, उद्धार र राहत लगायतका प्राथमिक कार्यहरूमा विपद्वाट भएको क्षती आकलन गर्न, उद्धार र राहतको सिफारिस गर्नका लागि देहाय बमोजिमको आपतकालीन प्रतिकार्य समिति गठन गरिने छ ।
क) वातावरण तथा विपद् ब्यवस्थापन समिति संयोजक	अध्यक्ष
ख) सम्बन्धित वडाको वडा अध्यक्ष वा अध्यक्षले तोकेको वडा सदस्य	सदस्य
ग) नेपाल प्रहरी प्रतिनिधि	सदस्य
घ) नेपाल रेडक्रस सोसाईटी प्रतिनिधि	सदस्य
ङ) विपद् ब्यवस्थापन शाखा प्रमुख	सदस्य सचिव
- च) प्रभावित क्षेत्रमा विपद् ब्यवस्थापनमा कार्यरत गैर सरकारी संस्थाको प्रतिनिधिलाई आमन्त्रण गर्न सकिने छ ।
- छ) नगरभित्र रहेका पूर्वसूचना, खोज उद्धार, प्राथमिक उपचार, आपतकालीन राहत ब्यवस्थापन लगायतका कार्यदलका संयोजकहरूलाई पनि आवश्यकता हेरी आमन्त्रण गर्न सकिने छ ।
६. आपतकालीन प्रतिकार्य समितिको काम कर्तव्य र अधिकार:
- (क) विपद्का समयमा नगरको विपद् ब्यवस्थापन समिति अन्तगतका खोजउद्धार कार्यदल, समुदायमा रहेका खोजउद्धार कार्यदल, नेपाल प्रहरी, नेपाली सेना, सशस्त्र सिमा प्रहरी लगायतका सुरक्षा निकाय र अन्य संघ संस्था तथा समुदायवाट भएको खोज उद्धारको पहललाई नगरपालिकाका तर्फवाट आवश्यक सहयोग पुर्याउने ।
- (ख) खोज उद्धारका समयमा र खोज उद्धार पश्चात लगत्तै प्रारम्भीक क्षतीको आंकलन गर्ने र क्षती भएकाहरूको विवरण तयार गरी तत्काल राहतका लागि आवश्यक सिफारिस गर्ने ।
- (ग) विपद् पश्चात तत्काल प्रारम्भीक विवरण अनुरूप तत् उद्धार गरिएका क्षेत्रमा आवश्यक सुख्खा खाना लगायतको ब्यवस्थाका लागि सिफारिस गर्ने र वितरणको ब्यवस्था मिलाउने ।
- (घ) विपद् आएको एक हप्ता देखी अवस्था हेरी १ महिना भित्र क्षतीको पूर्ण विवरण सहित आवश्यक राहतको सिफारिस गर्ने र आवश्यक राहत वितरणको ब्यवस्था मिलाउने ।
- (ङ) आपतकालीन प्रतिकार्यमा राहत सहयोग वितरणका लागि मानवीय सहायताका क्षेत्रमा काम गर्ने गैसस लगायतका संघ संस्थालाई राहतको प्याकेज र वितरण क्षेत्र दोहोरो नपर्ने गरि फिल्ड तोक्ने । सोको जानकारी विपद् ब्यवस्थापन संयोजक नगर प्रमुख र उपप्रमुखलाई गराउने ।
- च) प्रतिकार्यको काममा नगर, वडा र समुदायमा रहेका पूर्वसूचना, खोज उद्धार, प्राथमिक उपचार, आपतकालीन राहत ब्यवस्थापन लगायतका कार्यदलहरूलाई परिचालन गर्ने ।

परिच्छेद - ३

कोषको स्थापना, उद्देश्य तथा प्रयोग

७. कोषको स्थापना: (१) स्थानीय स्तरमा उत्पन्न भएको वा हुनसक्ने विपद्को जोखिम न्यूनिकरण तथा ब्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य नगर स्तरबाटै सञ्चालन गर्नका लागि आवश्यक स्रोत संकलन र परिचालन गर्न नगरपालिकामा एक विपद् ब्यवस्थापन कोष रहनेछ ।
- (२) कोषको आय रकम संकलन तथा ब्यय रकम परिचालनका लागि नगरपालिकाको सञ्चित कोष रहेको वित्तीय संस्थामा छुट्टै खाता खोल्नेछ ।

(३) कोषको कूल आम्दानी अन्तर्गत ऐनको दफा १२ को उपदफा २ बमोजिम हुनेछ । यस कार्यविधि बमोजिम कोषमा जम्मा हुनेगरी प्राप्त भएको रकम तथा खाता रहेको वित्तीय संस्थाले कोष रकममा उपलब्ध गराएको ब्याज आय तथा प्राप्त भएको वस्तुगत सहायता सामग्रीको प्रचलित मूल्य समेतलाई जनाउनेछ । तर वस्तुगत सहायता सामग्री प्रचलित मूल्यलाई बैंक हिसाबमा समावेश गरिने छैन ।

(४) यस कार्यविधिको यस दफा बमोजिम कोषको नाममा प्राप्त हुन आउने वस्तुगत सहायता सामग्रीको छुट्टै मौज्जात किताब स्थापना गरि अभिलेख गरिनेछ ।

८. कोषको उद्देश्य: (१) स्थानीय स्तरमा हुन सक्ने सम्भाव्य विपद्को जोखिम न्यूनीकरण तथा विपद्को व्यवस्थापनका लागि आर्थिक तथा वस्तुगत सहायता परिचालनका लागि सहयोग पुर्याउनेछ ।

(२) कोषले देहायका क्षेत्रमा काम गर्नेछ :-

(क) विपद्को घटनाबाट प्रभावित व्यक्तिहरूलाई स्थानीय स्तरमा तुरुन्त खोज, उद्धार र राहत सेवा उपलब्ध गराउने ।

(ख) विपद् पर्दा तत्कालै स्थानीय स्तरमा सामना गर्न सक्ने अवस्था सिर्जना गर्ने ।

(ग) विपद् जोखिम न्यूनीकरण, पूर्वतयारी, प्रतिकार्य र पुनर्लाभ कार्यलाई सहज गर्ने ।

९. कोषको आम्दानी: (१) कोषमा ऐनको दफा १२ को उपदफा (२) र (३) को अधिनमा रहि देहाय बमोजिमका रकम आम्दानीको रूपमा जम्मा हुनेछ ।

(क) नगरपालिकाको वार्षिक बजेट माफत विपद् व्यवस्थापन कोषमा जम्मा हुने गरी स्वीकृत रकम,

(ख) विपद् व्यवस्थापन कार्यका लागि कोषमा जम्मा हुनेगरी अन्य स्थानीय तहबाट प्राप्त रकम,

(ग) विपद् व्यवस्थापन कार्यका लागि कोषमा जम्मा हुनेगरी प्रदेश सरकार तथा नेपाल सरकारबाट प्राप्त रकम,

(घ) नगर सभाबाट स्वीकृत आर्थिक ऐनमा व्यवस्था गरिए बमोजिम विपद् व्यवस्थापन कोषमा जम्मा हुनेगरी प्राप्त हुने शुल्क तथा दस्तुर रकम,

(ङ) नगर सभा सदस्य, नगर कार्यपालिका सदस्य तथा नगरपालिकाका कर्मचारीहरूको स्वेच्छिक निर्णयबाट प्राप्त हुने रकम,

(च) स्वदेशी विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरू र त्यसमा कार्यरत कर्मचारीहरू, उद्योगी, व्यवसायी, पेशाकर्मी, राजनीतिक दल, नागरिक समाज, धार्मिक तथा परोपकारी संघसंस्था र आम सर्वसाधारणबाट स्वेच्छिक रूपमा प्राप्त हुने रकम,

(छ) गैरआवासीय नेपाली, वैदेशिक सरकार तथा संघसंस्थाको तर्फबाट प्रचलित कानूनको अधिनमा रहि प्राप्त हुने रकम,

(ज) कोषको खाता सञ्चालनमा रहेको वित्तीय संस्थाले त्यस्तो कोषमा रहेको रकममा उपलब्ध गराएको ब्याज आय,

(झ) दफा ६ को उपदफा (३) बमोजिम वस्तुगत सहायता सामग्रीको बिक्रीबाट प्राप्त आय,

(ञ) प्रचलित कानूनको अधिनमा रहि कोषमा जम्मा हुने गरी अन्य कुनै स्रोतबाट प्राप्त रकम ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कोषलाई उपलब्ध हुने रकम सम्बन्धित व्यक्ति वा संस्थाले यस कार्यविधि बमोजिमको कोषको बैंक खातामा सिधै जम्मा गरिदिन वा नगरपालिकाको आर्थिक प्रशासन शाखामा नगद जम्मा गर्न सक्नेछ । त्यसरी नगद जम्मा हुन आएमा आर्थिक प्रशासन शाखाले सम्बन्धित व्यक्ति वा संस्थालाई सोको भर्पाई उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।

(३) कोषमा रकम जम्मा गर्ने व्यक्ति तथा संस्थाको नाम र प्राप्त सहायता रकम सम्बन्धी मासिक विवरण अर्को महिनाको सात गते भित्र सार्वजनिक गरिनेछ ।

तर कुनै व्यक्ति वा संस्थाले सहायता उपलब्ध गराउँदा आर्नो नाम सार्वजनिक नगर्न समितिलाई अनुरोध गरेको रहेछ भने निजको नाम उल्लेख नगरी विवरण सार्वजनिक गर्न बाधा पर्ने छैन ।

१०. वस्तुगत सहायता सामग्री: (१) ऐनको दफा १२ को उपदफा (२) र (३) को अधिनमा रही कुनै व्यक्ति वा संस्थाबाट नगद बाहेकको वस्तुगत सहायता सामग्री प्राप्त हुन आएमा र त्यसरी प्राप्त सामग्री विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यमा उपयोग हुने देखिएमा त्यस्तो वस्तुगत सहायता सामग्रीलाई स्वीकार गरिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम स्वीकार गरिएको वस्तुगत सहायता सामग्रीलाई अलग्गै मौज्जात किताबमा आम्दानी अभिलेख जनाई त्यस्तो सामग्रीको प्रचलित मूल्यलाई कोषको आम्दानीको रूपमा समेत अभिलेख गरिनेछ ।

स्पष्टिकरण: यस दफाको प्रयोजनका लागि प्रचलित मूल्य भन्नाले वस्तुगत सामग्रीको साथमा प्राप्त हुने खरिद बिजक वा मूल्यांकनको प्रमाण र दुवानी लागत समेतको मूल्यलाई जनाउँनेछ । यदी त्यस्तो मूल्यबिना नै वस्तुगत सामग्री प्राप्त हुन आएको रहेछ भने त्यस्तो वस्तुगत सामग्रीको प्रचलित स्थानीय दररेट अनुसारको मूल्यांकनलाई आम्दानीको आधार मानिनेछ । सो पनि नभएमा त्यसरी प्राप्त सामग्रीको लागि विपद् व्यवस्थापन कोष परिचालन समितिले उचित ठहर्याएको मूल्यांकनलाई कोषको आम्दानीको आधारको रूपमा लिईनेछ ।

- (३) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त भई उपदफा (२) बमोजिम आम्दानी अभिलेख गरिएको कुनै सामग्री तत्काल प्रयोग गर्न आवश्यक नपर्ने वा नमिल्ने वा लामो समयसम्म भण्डारण गरि राख्न पनि अनुकुल नहुने (सद्ने, विग्रने, नासिने वा खेर जाने) प्रकृतिको भएमा समितिको निर्णयले त्यस्तो सामग्रीलाई प्रचलित कानून बमोजिम लिलाम बिक्री गरी प्राप्त आय रकमलाई दफा ७ को उपदफा (२) बमोजिमको कोषको खातामा जम्मा गरिनेछ ।
 - (४) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि कुनै वस्तुगत सहायता सामग्री स्थानीय विपद् व्यवस्थापनमा उपयोग नहुने वा उपयोग गर्न उपयुक्त नहुने देखिएमा समितिले निर्णय गरी त्यस्तो सहयोग आंशिक वा पूर्णरूपमा अस्वीकार गर्न सक्नेछ ।
 - (५) उपदफा (१) वा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि कुनै वस्तुगत सहायता सामग्री प्रचलित मापदण्ड बमोजिमको न्यूनतम गुणस्तरयुक्त नभएको अवस्थामा त्यस्तो सामग्रीलाई समितिले अस्वीकार गर्नेछ ।
 - (६) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त वस्तुगत सहायता सामग्री उपदफा (४) वा (५) बमोजिम अस्वीकार गरिएको अवस्थामा बाहेक त्यस्तो सामग्री उपलब्ध गराउने ब्यक्ति वा संस्थालाई कार्यालयले सामग्री प्राप्त र स्वीकारोक्तिको भर्पाई उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।
 - (७) उपदफा (१) बमोजिम स्वीकार गरी उपदफा (२) बमोजिम अभिलेख गरिएको र उपदफा (४) वा (५) बमोजिम अस्वीकार गरिएको सामग्रीको विवरण तथा स्वीकार गरिएको सामग्रीको हकमा सो उपलब्ध गराउने ब्यक्ति वा संस्थाको नाम सम्बन्धी मासिक विवरण अर्को महिनाको सात गते भित्र सार्वजनिक गरिनेछ ।
तर कुनै ब्यक्ति वा संस्थाले सहायता उपलब्ध गराउँदा आर्नो नाम सार्वजनिक नगर्न समितिलाई अनुरोध गरेको रहेछ भने निजको नाम उल्लेख नगरी विवरण सार्वजनिक गर्न बाधा पर्ने छैन ।
 - (८) यस दफा बमोजिम प्राप्त भएको वस्तुगत सहायता सामग्रीलाई त्यस्तो सामग्री भण्डारण गर्ने वा प्रयोग गरिने स्थानसम्म पुर्याउनका लागि सहायता उपलब्ध गराउने सम्बन्धित ब्यक्ति वा संस्थालाई नै अनुरोध गर्न सकिनेछ ।
- ११. कोषको प्रयोग:** (१) कोषमा जम्मा भएको रकम खर्च गर्न तथा विपद् व्यवस्थापनका लागि प्राप्त वस्तुगत सहायता सामग्री खर्च निकास गर्न विपद् व्यवस्थापन कोष परिचालन समितिले निर्णय गर्नुपर्ने छ ।
- (२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि तत्काल विपद् प्रतिकार्य गर्नुपर्ने अवस्था रहेको, तर समितिको बैठक बस्न सक्ने अवस्था नरहेमा तत् पश्चात लगत्तै बस्ने समितिको बैठकबाट अनुमोदन गराउने गरी प्रतिकार्य समिति संयोजकको निर्णयबाट एक पटकमा बढीमा रु. दश हजार र विपद् व्यवस्थापन कोष परिचालन समितिको संयोजकको निर्णयबाट एक पटक बढीमा रु. विस हजार सम्मको रकम खर्च गर्न बाधा पुग्ने छैन ।
 - (३) कोषमा जम्मा भएको रकम तथा सामग्री देहाय बमोजिमको कार्यमा खर्च गरिनेछ:
 - (क) विपद्बाट प्रभावित भएको वा हुनसक्ने ब्यक्ति वा समुदायको तत्काल खोजी, उद्धार तथा सम्पत्तिको संरक्षण गर्न,
 - (ख) विपद् प्रभावितको तत्कालीन राहतका लागि आवश्यक पर्ने खाद्यान्न, खानेपानी, लत्ता कपडा, औषधी, सरसफाइ तथा शैक्षिक सामग्री जस्ता वस्तुहरू खरिद गरी उपलब्ध गराउन तथा तत् सम्बन्धी अन्य आवश्यक कार्य गर्न,
 - (ग) विपद्को कारण स्थायी बसोबास स्थल गुमाएका ब्यक्तिहरूका लागि अस्थायी शिविर वा आश्रय स्थल बनाउन तथा पुर्नस्थापना गर्न,
 - (घ) विपद्को कारणबाट घाइते वा विरामी भएका ब्यक्तिको औषधोपचार गर्न,
 - (ङ) विपद् प्रभावितलाई मनोवैज्ञानिक उपचार तथा मनोविमर्श प्रदान गर्न,
 - (च) विपद्को कारणबाट मृत्यु भएका ब्यक्तिको काजक्रिया वा सदगतका लागि निजको परिवारलाई तोकिए बमोजिमको सहायता उपलब्ध गराउन,
 - (छ) विपद्को कारण सम्पत्तिको क्षती हुने ब्यक्तिलाई तोकिए बमोजिमको राहत उपलब्ध गराउन,
 - (ज) खोज, उद्धार तथा प्राथमिक उपचारका लागि स्वयम्सेवक तथा विशेषज्ञको परिचालन र सामग्री खरिद तथा भण्डारण गर्न,

- (भ) विपद्को कारणबाट भएको फोहरमैला तथा प्रदुषणको विसर्जन गर्न,
 (ञ) विपद् पूर्व सूचना प्रणाली स्थापना सम्बन्धी उपकरण खरिद, प्रणाली विकास र सोको सञ्चालन गर्न,
 (ट) खोज, उद्धार र राहतको लागि तत्काल सञ्चार तथा यातायात सूचारु गर्न,
 (ठ) स्थानीय स्तरमा रहेका विपद् व्यवस्थापन स्वयम्सेवकहरूको क्षमता विकास तथा परिचालन सम्बन्धी कार्य गर्न,
 (ड) जोखिमयुक्त स्थानको पहिचान तथा उक्त स्थानको धन जनको स्थानान्तरण गर्न,
 (ढ) विपद् पश्चात विपद्बाट भएको क्षतिको लेखाजोखा र विपद् पश्चातको आवश्यकताको पहिचान गर्न,
 (ण) विपद् पछिको पुनःनिर्माण गर्न,
 (त) विपद् पुर्वतयारी, विपद् प्रतिकार्य, विपद् र विपद्पछिको पुनर्लाभ, विपद् जोखिम न्यूनिकरण जस्ता विपद् व्यवस्थापनका कार्य गर्न,
 (थ) समितिले तोके बमोजिमको विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि अन्य काम गर्न, गराउन ।
- (४) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नियमित रूपमा गरिने विकास निर्माण सम्बन्धी कार्यलाई विपद् व्यवस्थापनसँग आबद्ध गराएर कोषबाट कुनै पनि किसिमको खर्च गर्न पाईनेछैन ।
- (५) कोषमा मौज्जात रकम पाँच लाख रूपैयाभन्दा घटि भएको अवस्थामा आपतकालीन कार्यबाहेक अन्य प्रयोजनका लागि कोषको रकम प्रयोग गरिनेछैन ।
- १२. राहत सहायता वितरण :** (१) प्रभावित ब्यक्तिलाई राहत उपलब्ध गराउँदा कोषमा जम्मा भएको रकम र वस्तुगत सामग्री मध्ये आवश्यकता र औचित्यका आधारमा दुवै वा कुनै एक मात्र पनि उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम राहत उपलब्ध गराउनु पूर्व कोषबाट राहत उपलब्ध गराईदिने सम्बन्धमा विपद् प्रभावित ब्यक्ति वा निजको एकाघरको परिवारका सदस्यले विपद्को घटना र सोबाट आफू वा आफ्नो परिवारका सदस्यलाई पर्न गएको हानी नोक्सानीको विवरण सहित कार्यालयमा निवेदन दर्ता गर्नुपर्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिम निवेदन दर्ता गर्दा विपद्को घटना र सोबाट पर्न गएको हानी नोक्सानीको मूल्यांन सहितको सर्जिमिन मुचुल्का वा प्रतिवेदन समेत निवेदन साथ संलग्न गरिएको हुनुपर्नेछ ।
- (४) उपदफा (२) बमोजिम दर्ता भएको निवेदन र उपदफा (३) बमोजिमको संलग्न मुचुल्का वा प्रतिवेदन समेतका आधारमा विपद् प्रभावितलाई कोषबाट राहत रकम तथा सामग्री उपलब्ध गराउँदा विपद्को सघनता र व्यापकता, कोषमा जम्मा भएको रकम तथा राहत सामग्रीको उपलब्धता र खर्चको औचित्य समेतलाई दृष्टिगत गरी प्रतिकार्य समितिको सिफारिसमा विपद् व्यवस्थापन समितिले उचित ठहर्‍याए बमोजिम हुनेछ ।
- (५) उपदफा (२) र (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि विपद्को कारणले गम्भिर हानी नोक्सानी वा घाईते भई विपद् प्रभावित ब्यक्ति वा निजको एकाघरको परिवारका सदस्यले राहतका लागि निवेदन दर्ता गर्न सक्ने अवस्था नरहेमा र तत्काल राहत उपलब्ध नगराउँदा विपद् प्रभावित ब्यक्ति थप जोखिममा धकेलिन सक्ने वा थप जनधन र स्वास्थ्यमा हानी नोक्सानी पुग्न सक्ने अवस्था छ भन्ने समितिलाई लागेमा त्यस्तो ब्यक्तिलाई समितिले निर्णय गरेर तत्काल राहत उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।
- (६) विपद् प्रभावित ब्यक्तिलाई यस दफा बमोजिम राहत उपलब्ध गराउँदा महिला, बालबालिका, किशोर किशोरी, जेष्ठ नागरिक, अशक्त तथा अपाँता भएका ब्यक्तिलाई प्राथमिकता दिनुपर्नेछ ।
- १३. कोष प्रयोग गर्न नपाईने:** (१) यस कार्यविधिमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायको प्रयोजनका लागि कोषमा जम्मा भएको रकम खर्च गर्न पाईने छैनः
- (क) नियमित प्रशासनिक कार्यको लागि खर्च गर्न,
 (ख) कुनै सरकारी वा गैरसरकारी पदाधिकारी वा कर्मचारीलाई नियमित रूपमा तलब, भत्ता वा अन्य सुविधा उपलब्ध गराउन,
 (ग) कुनै सरकारी वा गैरसरकारी पदाधिकारी वा कर्मचारीलाई भ्रमण खर्च वा अन्य त्यस्तै प्रकारको खर्च उपलब्ध गराउन,
 (घ) विपद्बाट प्रभावितलाई दिईने तोकिए बमोजिमको राहत बाहेक अन्य कुनै पनि किसिमको चन्दा, पुरस्कार, उपहार वा आर्थिक सहायता उपलब्ध गराउन,
 (ङ) कुनै पनि किसिमको गोष्ठी, अन्तरक्रिया वा सभा सम्मेलन सञ्चालन गर्न, गराउन,
 (च) आकस्मिक रूपमा निर्माण गर्नुपर्ने बाहेकका अन्य नियमित पूर्वाधार विकास निर्माण सम्बन्धी कार्य गर्न, गराउन,

(छ) विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा विपद् व्यवस्थापनसँग प्रत्यक्ष सम्बन्ध नभएको अन्य कुनै पनि कार्य गर्न, गराउन ।

(२) कोषलाई प्राप्त भएको वस्तुगत सहायता सामग्री मध्ये कुनै पनि सामग्री पूर्ण वा आंशिक रूपमा कार्यालयको वा कार्यालयको कुनै पदाधिकारी वा कर्मचारीको नियमित प्रयोजनका लागि प्रयोग गरिनेछैन ।

परिच्छेद - ४

कोषको सञ्चालन, लेखा तथा लेखा परिक्षण

१४. कोषको सञ्चालन: (१) कोषको बैक खाता सञ्चालन नगरपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत वा निजले तोकेको अधिकृत स्तरको कर्मचारी र लेखा प्रमुख वा निजले तोकेको लेखाको कर्मचारीको संयुक्त दस्तखतबाट हुनेछ ।
- (२) कोषबाट एक पटकमा दुई हजार रूपैया भन्दा बढीको रकम भुक्तानी गर्दा अनिवार्य रूपमा बैक मार्फत मात्र भुक्तानी गरिनेछ ।
- (३) कोषलाई प्राप्त वस्तुगत सहायता सामग्रीको निकास प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत वा निजले तोकेको विपद् व्यवस्थापन हेर्ने अधिकृत स्तरको कर्मचारी र जिन्सी शाखा प्रमुखबाट हुनेछ ।
- (४) उपदफा (३) बमोजिम वस्तुगत सहायता सामग्री विपद् व्यवस्थापन कार्यमा उपयोगका लागि निकास गर्दा मौज्जात किताबमा खर्च अभिलेख जनाई निकास दिनुपर्नेछ र त्यस्तो सामग्रीको अभिलेख मूल्यलाई कोषको खर्चको रूपमा समेत अभिलेख गरिनेछ ।

१५. कोषको आय ब्ययको लेखा तथा सोको सार्वजनिकरण :

- (१) कोषको आय ब्ययको लेखा प्रचलित कानून बमोजिम राखिनेछ ।
- (२) कोषले कार्यपालिकाले तोके बमोजिम आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कायम गर्नुपर्नेछ ।
- (३) कोषको मासिक रूपमा भएको आम्दानी र खर्चको विवरण अर्को महिनाको सात गतेभित्रमा सार्वजनिक गर्नुपर्नेछ ।
- (४) आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले तीन महिनाभित्र समितिले कोषको वार्षिक आय ब्ययको विवरण समेत खुल्ने वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी कार्यपालिका मार्फत नगर सभा समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ ।

१६. लेखा परिक्षण (१) कोषको आन्तरिक लेखापरीक्षण नगरपालिकाको आन्तरिक लेखा परिक्षण शाखाबाट हुनेछ ।

- (२) कोषको अन्तिम लेखापरीक्षण महालेखा परीक्षकबाट हुनेछ ।
- (३) नगर कार्यपालिकाले चाहेमा जुनसुकै बखत समितिको हिसाव किताव जाँचन वा जाँच गराउन सक्नेछ ।
- (४) नगर कार्यपालिकाको कार्यालयले कम्तीमा वर्षको एक पटक कोषको सामाजिक र सार्वजनिक लेखापरीक्षणको व्यवस्था मिलाउनेछ ।

परिच्छेद - ५

विविध

१७. सशर्त सहायता: (१) विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी तोकिएको कार्य सम्पादन गर्ने शर्त सहित कुनै ब्यक्ति वा संस्थाले कोषमा सहायता उपलब्ध गराउन चाहेमा त्यस्तो सहायता प्राप्त गर्नुपूर्व समितिले शर्त स्वीकार गर्ने वा नगर्ने सम्बन्धी निर्णय गर्नेछ र शर्त स्वीकार गरेको अवस्थामा मात्र सहायता रकम वा सामग्री कोषमा जम्मा हुनेछ ।

तर नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय सरकारले सशर्त अनुदान उपलब्ध गराउने हकमा समितिको पूर्व निर्णय आवश्यक पर्नेछैन ।

- (२) उपदफा (१) बमोजिम कोषमा प्राप्त अनुदान रकम वा वस्तुगत सहायता सामग्रीलाई तोकिएको काममा मात्र उपयोग गर्नुपर्नेछ ।
- (३) उपदफा (१) बमोजिम कोषमा प्राप्त अनुदान रकम वा वस्तुगत सहायता सामग्री तोकिए बमोजिमको कार्यमा उपयोग भए/नभएको सम्बन्धमा त्यस्तो सहायता उपलब्ध गराउने ब्यक्ति वा संस्थाले विवरण माग गरेमा सोको विवरण उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।
- (४) उपदफा (१) बमोजिम कोषमा सहायता स्वरूप प्राप्त हुने भौतिक सामग्रीहरूको भण्डारण तथा वितरण कार्यलाई व्यवस्थित गर्न आवश्यकता अनुसार समितिले थप मापदण्ड निर्देशिका बनाई लागु गर्न सक्नेछ ।

१८. परामर्श लिन सक्ने: समितिले यस कार्यविधि बमोजिमको कार्य सम्पादन गर्न उपयुक्त विज्ञ ब्यक्ति वा संस्थासँग आवश्यक परामर्श लिन सक्नेछ ।

१९. रकम फ्रिज नहुने तथा आवर्ती कोष (रिबल्विङ्ग फण्ड) को रूपमा रहने: (१) दफा ८ को उपदफा (१) बमोजिम कोषमा जम्मा भएको रकम मध्ये आंशिक वा पुरै रकम कुनै आर्थिक वर्षमा खर्च नभई आर्थिक वर्षको अन्त्यमा बाँकी रहेमा त्यस्तो रकम फ्रिज नभई कोषमै रहनेछ ।

- तर दफा १० को उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त सहायता रकमलाई त्यस्तो शर्त अनुरूप उपयोग गर्न नसकेको कारण जनाई सहायता उपलब्ध गराउने सम्बन्धित ब्यक्ति वा संस्थाले फिर्ता माग गरेमा कोषबाट रकम फिर्ता गर्न बाधा पर्ने छैन ।
- (२) कोषलाई आवर्ती कोष (रिबल्विङ्ग फण्ड) को रूपमा सञ्चालन गरिनेछ ।
- स्पष्टिकरण:** यस दफाको प्रयोजनका लागि आवर्ती कोष (रिबल्विङ्ग फण्ड) भन्नाले कोषबाट खर्च भएको नगद रकम वार्षिक रूपमा बजेट विनियोजन मार्फत पुनःपुर्ति गर्दै जाने गरि स्थापित कोषलाई सम्झनुपर्छ ।
- (३) कोषमा मौज्जात रकम पाँच लाख रुपैया भन्दा न्यून हुन गएमा तत्काल थप रकम जम्मा गर्नुपर्नेछ ।
- २०. सहयोगका लागि आह्वान गर्ने:** (१) विपद्का कारण आपतकालीन अवस्था सिर्जना भई स्थानीय स्रोत साधन र क्षमताले विपद्को सामना गर्न कठिन भएमा नगरपालिकाले छिमेकी स्थानीय तह, प्रदेश सरकार तथा नेपाल सरकारलाई कोषमा आर्थिक तथा वस्तुगत सहायता उपलब्ध गराउन अनुरोध गर्न सक्नेछ ।
- (२) विपद्बाट प्रभावितको खोज, उद्धार र राहतका लागि समितिले स्थानीय सामाजिक तथा परोपकारी संघ, संगठन, गैसस, युवा क्लव, आमा समूह, स्वयम्सेवक, राष्ट्रसेवक, उद्योगी व्यवसायी, प्रवुद्ध ब्यक्ति तथा आमसर्वसाधारणलाई सहयोगका लागि अनुरोध गर्न सक्नेछ ।
- २१. अभिलेख राख्ने:** (१) समितिले कोष परिचालन सम्बन्धमा गरेको निर्णय र अन्य काम कारवाहीको अभिलेख दुरुस्त राख्नु पर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको अभिलेख विपद् व्यवस्थापन कोष परिचालन समितिको सदस्य सचिवको जिम्मामा रहनेछ ।
- (३) उपदफा (१) बमोजिमको अभिलेख सरोकारवाला कुनै ब्यक्ति वा संस्थाले माग गरेमा निजलाई नियमानुसार त्यस्तो अभिलेख उपलब्ध गराईनेछ ।
- २२. अनुगमन:** (१) यस कार्यविधि बमोजिम विपद् व्यवस्थापन कोष परिचालन समितिबाट आफै वा सोही समितिबाट तीन सदस्यीय छुट्टै समिति गठन गरी नियमित तथा आकस्मिक अनुगमन गर्न सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम समितिले अनुगमन गर्दा आवश्यक सूचकका आधारमा अनुगमन गरि अनुगमनका क्रममा देखिएको सत्य तथ्य विवरण सहितको प्रतिवेदन विपद् व्यवस्थापन समिति समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिम पेश हुन आएको प्रतिवेदन समेतका आधारमा कोष परिचालनमा कुनै कमि कमजोरी भएको देखिएमा त्यसलाई सुधार गर्न विपद् व्यवस्थापन समितिले आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ र त्यस्तो निर्देशनको पालना गर्नु सम्बन्धित सबैको कर्तव्य हुनेछ ।
- (४) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि कोष परिचालनमा कुनै गम्भिर त्रुटी रहेको र सोलाई तत्काल रोक्न आवश्यक देखिएमा विपद् व्यवस्थापन समिति संयोजकले त्यस्तो कार्य रोक्न निर्देशन दिन सक्नेछ ।
- (५) अनुगमनका क्रममा कुनै ब्यक्तिले भुटा विवरण पेश गरी कोषबाट राहत प्राप्त गरेको वा कोषले उपलब्ध गराएको राहतको दुरुपयोग गरेको पाईएमा दोषी उपर प्रचलित कानून बमोजिम कारवाही हुनेछ ।
- (६) उपदफा (१) बमोजिमको अनुगमन टोलीमा उपलब्ध भएसम्म स्थानीय राजनीतिक दल, विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यमा संलग्न गैरसरकारी संघसंस्था, उद्योगी व्यवसायी आवद्ध संघसंगठन, नागरिक समाज तथा पत्रकार आवद्ध संघसंगठन र सशर्त सहायता उपलब्ध गराउने ब्यक्ति वा संस्थाको प्रतिनिधिलाई आमन्त्रीतका रूपमा संलग्न गराईनेछ ।
- २३. निर्देशन दिन सक्ने:** नगर सभाले समितिको काम कारवाहीको सम्बन्धमा समितिलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ ।
- २४. कार्यविधिको ब्याख्या :** कार्यविधिमा भएका प्रावधानमा कुनै ब्याख्या गर्नुपर्ने अवस्था आएमा यसको ब्याख्या गर्ने अधिकार नगर कार्यपालिकामा रहनेछ ।

अनुसूचि १

आपतकालीन राहत सहयोग मापदण्ड

मापदण्ड	उद्देश्य	राहत सहयोग रु.	आवश्यक कागजात
१. सबै प्रकार प्रकोपमा परि मृत्यु भएमा	काजक्रिया खर्च सहयोग	प्रति परिवार रु.१५,०००।	प्रहरी मुचुल्का

२	सवै प्रकारका प्रकोप वाट घर पूर्ण रुपमा भत्केको	भत्केको सामाग्री न्यवस्थापन गर्न	इटाको घर भएको प्रति परिवार रु. १०,०००। कच्ची घर प्रति परिवार रु. ५,०००।	प्रहरी मुचुल्का, वडा समिति र समितिको सिफारिस
३	प्रकोपवाट घर आंशिक रुपमा भत्केको	भत्केको सामाग्री न्यवस्थापन गर्न	इटाको घर भएको प्रति परिवार रु. २,५००। कच्ची घर प्रति परिवार रु. १,५००।	"
४	प्रकोपवाट गोठ भत्केको	भत्केको सामाग्री न्यवस्थापन गर्न	इटाको घर भएको प्रति परिवार रु. १,५००। कच्ची घर प्रति परिवार रु. १,०००।	"
५	बाढीवाट घर जमीन बगाई पूर्ण रुपमा विस्थापीत भएमा	आपतकालीन रुपमा आवासको सहयोग पुर्याउन	प्रति परिवार रु.१५,०००।	"

आज्ञाले
मेघनाथ रिजाल
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत